

Sammanfattning av iakttagelser i NASDAQ OMX Stockholms genomgång av årsredovisningar 2007

För att utveckla den generella informationskvalitén har NASDAQ OMX Stockholm ("börsen") under en lång följd av år sammanfattat gjorda iakttagelser i börsbolagens årsredovisningar i en promemoria som skickats ut till samtliga noterade bolag. Mot bakgrund av att NASDAQ OMX Stockholm från och med den 1 juli 2007 genom lag ålagts att bedriva övervakning av bolagens finansiella rapportering har genomgångens omfattning förändrats och därmed till viss del även denna promemorias innehåll och struktur.

I årets genomgång har årsredovisningar för ett sextiotal företag granskats varav ett tiotal utgör emittenter av skuldebrev. Urvalet sker genom en kombination av risk och slump där en väsentlig del i urvalsprocessen är den löpande genomgång som sker av börsbolagens delårsrapporter. Det förtjänar därför att påpekas att nedan gjorda iakttagelser grundar sig på ungefär en fjärdedel av de noterade bolagen och att det därför inte är en fullständig bild som presenteras.

I genomgången har det identifierats ett antal iakttagelser om upplysningsbriser som inte är oväsentliga men inte heller av sådan vikt att börsen avsett att utreda dem vidare eller på annat sätt övervägt disciplinära åtgärder. Dessa iakttagelser har delgivits bolagen som ett påpekande dvs. börsen har utgått ifrån att upplysningsbristerna, i relevanta delar, kommer att åtgärdas i kommande finansiella rapportering.

Dessutom har det i börsens genomgång av årsredovisningarna identifierats ett antal vanliga, men enligt börsens bedömning mindre allvarliga upplysningsbrister i förhållanden till gällande bestämmelser. I denna promemoria redogörs för flertalet av båda dessa typer av iakttagelser, som i många fall är desamma som rapporterats tidigare år. Redogörelsen är disponerad med utgångspunkt från i första hand de olika internationella standarder (IFRS) som noterade företag är skyldiga att tillämpa i sin koncernredovisning. Därutöver har ett antal iakttagelser gjorts som hänför sig till annan reglering gällande redovisningen för börsnoterade företag t ex årsredovisningslagen.

Det förhållandet att avvikelserna inte föranlett några disciplinära åtgärder eller bedömts vara mindre allvarliga ska inte uppfattas som att de är acceptabla. IFRS ger dock ett generellt undantag för upplysningar som inte anses vara väsentliga. Vad som är väsentligt är dock ofta vanskligt att bedöma eftersom det handlar om vilken betydelse posten har för dem som läser de finansiella rapporterna.

Noteringar avseende avvikelser från IFRS

IFRS 2, Aktierelaterade ersättningar

Den vanligaste iakttagelsen är bristen på upplysningar om de optioner som företag ställt ut. Upplysningskraven i denna del är omfattande. Det som i första hand är intressant är hur företag beräknat det verkliga värdet på de optioner som ställts ut. Enligt punkt 47 ska sådana upplysningar lämnas inklusive vilken värderingsmodell som använts och uppgifter om de indata som värderingen baseras på.

Flera företag har valt att bara hänvisa till Black-Scholes värderingsmodell. Andra företag skriver att optionerna ställts ut på marknadsmässiga villkor dvs. att köparen betalt fullt pris för optionerna. Även i detta fall ska grunden för denna bedömning framgå.

Enligt punkt 45 ska företag också lämna upplysningar om vilka villkor som måste vara uppfyllda för att optionerna ska kunna utnyttjas. Det vanligaste villkoret är att den anställde ska kvarstå i tjänst under viss tid vilket regelmässigt anges. Några företag har därutöver angett andra typer av intjäningsvillkor, till exempel att en viss vinst ska uppnås eller att aktiekursen ska överstiga ett visst belopp. Hur värderingen av optionerna påverkats av sådana villkor framgår inte alltid.

IFRS 3, Rörelseförvärv

IFRS 3, Företagsförvärv, är den standard som gett upphov till flest noteringar i börsens genomgång. Här kommenteras några av problemen.

Förvärvstidpunkt

I IFRS 3 definieras förvärvstidpunkten som den tidpunkt vid vilken förvärvaren erhåller det bestämmande inflytandet över den förvärvade enheten. Standarden ger inga undantag från denna regel. Trots det har ett antal företag valt att inkludera ett förvärvat dotterföretag i koncernredovisningen vid en annan tidpunkt, vanligen ett kvartalsskifte. Syftet är naturligtvis att utnyttja den redovisning som redan upprättats. Vanligen innebär det att koncernredovisningen kommer att innefatta det resultat som tjänats in under en period då moderföretaget inte kunnat utnyttja sitt bestämmande inflytande, dvs. ett köpt resultat. Rör sig skillnaden mellan förvärvstidpunkten och den tidpunkt då dotterföretaget formellt tas in i koncernredovisningen endast om enstaka dagar har detta sällan en praktisk betydelse. Det finns dock exempel på att tidskillnaden uppgår till flera veckor.

Värderingen av apportaktier

Enligt punkt 67d ska företag som emitterat aktier som del av anskaffningsvärdet för ett företag ange hur värdet på aktierna fastställts. Standarden utgår ifrån att värderingen ska baseras på börskursen på transaktionsdagen. Inget av de företag som omfattats av genomgången anger någon annan tidpunkt. Det är dock flera företag som saknar en uttrycklig kommentar om att värdet fastställts i enlighet med standarden. Enligt punkt 31 får inte omkostnader för emissionen inräknas i anskaffningsvärdet för ett rörelseförvärv. Omkostnaderna inklusive skatteeffekten härav, ska i stället redovisas som en avdragspost i eget kapital.

Värderingen i förvärvsbalansen är provisorisk

Enligt punkt 62 är det inte alltid möjligt att ange verkliga värden på de tillgångar och skulder som omfattas av ett företagsförvärv. Ett exempel som brukar anges är när värderingen förutsätter en omfattande genomgång av ett stort antal poster. När så är fallet ska företag enligt punkt 68 ange att värderingen är provisorisk samt också vad det är som förorsakat problem. Här kan man notera dels att flera företag i efterhand gjort justeringar utan att ha gett någon förhandsinformation, dels att företag angett att förvärvsbalansen fastställts provisoriskt men utan att beskriva anledningen bakom detta.

Tilläggsköpeskillning

Ett annat exempel på ett "provisorium" i förvärvsbalansen är när köpeskillningen kan komma att korrigeras på grund av framtida händelser. Det vanligaste exemplet är en tilläggsköpeskillning som är villkorad av företagets vinstutveckling. I punkt 32 anges att sådana korrigeringar ska beaktas om justeringen är sannolik och kan värderas på ett tillförlitligt sätt. Standarden saknar ett uttryckligt krav på information om tilläggsköpeskillningar etc. Krav på information är istället intaget i IAS 37 (Avsättningar, eventalförpliktelser och eventaltillgångar). Ett avtal om tilläggsköpeskillning eller återbetalning givet att en framtida händelse inträffar torde sålunda uppfylla villkoren för att redovisas som antingen eventalförpliktelse eller -tillgång. Trots detta har det noterats ett antal fall där företag informerar om att en tilläggsköpeskillning utgått men utan att detta framgått av tidigare finansiella rapporter.

Förvärvat resultat

Ett företag skriver att uppgifter om förvärvat resultat inte lämnats eftersom det inte kunnat beräknas på ett tillförlitligt sätt. Som framgår av punkt 67i behöver detta inte vara i strid med standarden. I punkt 67i talas om "praktiskt ogenomförbart". När så är fallet ska företaget lämna en förklaring till varför så är fallet. Det är viktigt att inse att det krav på upplysning som punkt 67 ställer inte handlar om exakta uppgifter. Det väsentliga för en läsare att få en uppfattning om den ungefärliga storleken. Om förvärven varit väsentliga är sådana upplysningar av avgörande betydelse för att kunna göra en bra prognos över kommande år. Det upplysningskrav som finns i punkt 67 gäller förvärv som skett under perioden och efter balansdagen men före de finansiella rapporterna har godkänts.

Specifikation av förvärvade nettotillgångar och upplysning om verkliga och redovisade värden

Av punkterna 45 och 46 framgår att förvärvsbalansen ska inkludera den förvärvade enhetens immateriella tillgångar även om dessa inte har redovisats i balansräkningen tidigare. I den tidigare versionen av standarden fanns en bilaga där ett femtiotal exempel räknades upp på sådana tillgångar. För att ytterligare understryka vikten av att dessa tillgångar identifieras i förvärvsbalansen kräver standarden i punkt 67h en beskrivning av alla faktorer som bidragit till att goodwill kommit fram som en restpost. Vanliga exempel på sådana faktorer kan vara dotterföretagets marknadsposition, kundkontakter, know-how etc. faktorer som man kan tycka borde kunna värderas i några fall. Det finns exempel på företag som genomfört flera förvärv och som inte identifierat några övriga immateriella tillgångar utan hänfört allt till goodwill. Andra exempel är företag som räknar upp tillgångar som ingår i goodwillvärdet men som tillhör den kategori som normalt kan värderas separat.

IFRS 5, Anläggningstillgångar som innehas för försäljning och avvecklade verksamheter

IFRS 5 behandlar försäljning/avveckling av dels enskilda tillgångar, exempelvis en fastighet, dels en grupp av tillgångar som är klart särskiljbar från resten av företaget. De noteringar som gjorts avser i första hand den senare typen av tillgångar.

Punkt 32 definierar en avvecklad verksamhet som en del av ett företag som antingen har avyttrats eller är klassificerad som tillgänglig för försäljning och

- a) utgör en självständig rörelsegren eller en väsentlig verksamhet som bedrivs inom ett geografiskt område,
- b) ingår i en samordnad plan för att avyttras eller
- c) är ett dotterföretag som förvärvats uteslutande i syfte att avyttras.

Företag som redovisar verksamheter som avvecklade är ofta kortfattade när det gäller att motivera varför avvecklingen uppfyller de krav som ställs i punkt 32. Skrivningen i 32a handlar ju om väsentliga delar av företaget som är klart särskiljbara både rörelse- och rapporteringsmässigt. Avvecklingar handlar emellertid ofta om försäljningar av enstaka, förlustbringande anläggningar. Här kan det finnas ett intresse att tolka in dessa i IFRS 5 eftersom det medför att företaget kan redovisa ett resultat från kvarvarande verksamheter, exklusive dessa förluster.

Det är heller inte alltid klart om avvecklingen är tänkt att ske genom försäljning eller nedläggning. I det senare fallet är inte IFRS 5 tillämplig utan de kostnader som nedläggningen medför ska redovisas på vanligt sätt i den löpande rörelsen. Ett företag talar om likvidation av en verksamhet som redovisats som under avveckling, trots att ordet likvidation närmast tyder på nedläggning.

Företag som avvecklar en verksamhet ska lämna ganska omfattande upplysningar om verksamhetens resultat, nettotillgångar och kassaflöden. I resultaträkningen ska sålunda nettoresultatet särredovisas på en rad med specifikationer i not. I balansräkningen ska tillgångar respektive skulder hänförliga till verksamheten särredovisas likaså med specifikation i not. Slutligen ska verksamhetens kassaflöden från rörelsen, investeringar respektive finansiering särredovisas antingen i kassaflödesanalysen eller i not. I många fall saknas en del av eller alla dessa upplysningar. I ett fall finns upplysningar om resultat och kassaflöden men inte för tillgångar/skulder med motiveringen att inget beslut fattats om avveckling, vilket framstår som motsägelsefullt.

När det gäller balansräkningen framgår inte var tillgångar och skulder som ett företag beslutat avveckla ska redovisas. Av ett exempel till standarden framgår dock att IASB tänkt sig att dessa ska omklassificeras från anläggningstillgångar till omsättningstillgångar.

En speciell typ av avveckling uppkommer i samband med beslut om att dela ut en verksamhet till aktieägarna. Normalt ska den verksamhet som klassificerats som varande under avveckling särredovisas från och med den dag då beslut tagits på "behörig nivå" dvs. normalt företagsledningen. När det gäller utdelning av en verksamhet har dock "behörig nivå" tolkats som att det är bolagsstämman som ska godkänna beslutet.

IAS 1, Utformning av finansiella rapporter

Redovisningsprinciper

Avsnittet om redovisningsprinciper är ofta omfattande. En anledning är att företag okritiskt redogör för principer som saknar betydelse för företaget. Vad det handlar om är, som framgår av punkt 111, en redogörelse för de principer som företaget tillämpat och som läsaren har ett behov av att läsa för att förstå hur redovisningen är utformad. Redogörelsen ska stå för sig själv. Det är alltså inte förenligt med standarden att i en beskrivning av principen för utvecklingskostnader enbart hänvisa till IAS 38 eller skriva att koncernbidrag redovisas i enlighet med Akutgruppens uttalande.

Redogörelse för förändringen i eget kapital

Företag ska redogöra för förändringen i eget kapital. Inte alla tycks dock ha förstått syftet med rapporten, nämligen att redovisa en summerad för periodens samtliga intäkter och kostnader. Om någon rad i rapporten skulle skrivas med fetstil och kommenteras är det alltså denna. I praktiken är det i stället ofta summeraden för samtliga förändringar i det egna kapitalet som betonas.

Centralt i rapporten över förändringar i eget kapital är distinktionen mellan tillskjutet och intjänat kapital där den senare posten delats in i intäkter och kostnader som redovisats via resultaträkningen respektive direkt mot eget kapital. En typ av transaktioner som visat sig svår att passa in i detta schema är återköp av egna aktier, ofta kombinerad med en efterföljande försäljning. Vanligen redovisas dessa över balanserad vinst i enlighet med vad årsredovisningslagen föreskriver. Ur ett IFRS-perspektiv handlar det dock, åtminstone delvis om transaktioner som borde redovisas som en förändring av tillskjutet kapital. Motsatsen blir särskilt märklig när ett företag emitterar aktier med en låg emissionskurs vilka kort efter emissionen löses in och därefter avyttras till en väsentlig högre börskurs. En enkel lösning vore att i rapporten över förändring i eget kapital lägga in ytterligare en kolumn mellan övrigt tillskjutet kapital och reserver i vilken inköp och avyttring av egna aktier redovisas.

Redovisning av jämförelsestörande poster

En redovisning av jämförelsestörande poster på en egen rad i resultaträkningen är inte förenlig med punkt 91 enligt vilken resultaträkningen ska baseras på antingen kostnadsslag eller funktion. ”Jämförelsestörande”, ”engångsposter” eller ”omstruktureringsutgifter” är varken det ena eller andra. Dessbättre är det numera bara enstaka företag som håller fast vid dessa begrepp, särskilt de båda förstnämnda, i själva resultaträkningen.

De företag som väljer funktionsindelning ska enligt punkt 93 lämna ytterligare upplysningar om fördelningen på kostnadsslag. I punkt 93 anges avskrivningar och personalkostnader som exempel men även andra kostnadsslag ska anges vilket inte alltid är fallet.

Redovisning av värdoförändringar

En fråga som främst gäller fastighetsförvaltande företag gäller redovisningen av de värdoförändringar som är en följd av värdering till verkligt värde. Dominerande praxis både i Sverige och utomlands är att redovisa dessa värdoförändringar som en del av rörelseresultatet eller motsvarande. Ett par företag har emellertid valt att redovisa förändringarna efter finansnettot. Eftersom en central del i verksamheten hos fastighetsförvaltande företag är att öka

fastighetsbeståndets värde framstår det som ologiskt att inte inkludera värdeförändringar i rörelseresultatet.

Källor till osäkerhet

I företagens inledande beskrivning av redovisningsprinciper återfinns ofta upplysningar om de viktigaste källorna till osäkerhet som innebär en risk för att redovisade värden kan komma att ändras under kommande räkenskapsår. Som framgår av punkt 120 i IAS 1 ska företag lämna upplysningar om förutom slaget av tillgång eller skuld samt redovisade värden

- varför en uppskattning är osäker,
- hur känsligt det redovisade värdet är för metoder och antaganden som uppskattningen baseras på,
- ett intervall av rimligt möjliga utfall under nästkommande år samt
- en förklaring till ändringar av tidigare ändringar.

Det finns stora skillnader mellan företag när det gäller antalet poster för vilka värderingen uppges vara osäker. Några tar inte med några poster alls vilket skulle kunna vara förenligt med standarden givet att det inte finns någon egentlig osäkerhet i värderingen. Andra tar endast upp goodwill medan några inkluderar varulager, aktiverade utvecklingskostnader, pensioner, uppskjutna skattefordringar, avsättningar med flera poster. Undantagna är dock de poster som värderas till verkligt värde (se punkt 120).

Utöver kravet på information om de viktigaste källorna till osäkerhet kräver punkt 113 vilka väsentliga bedömningar som inte omfattar uppskattningar som företaget gjort. I standarden lämnas några exempel på vad som avses; klassificeringen av leasingavtal, intäktsredovisning samt om så kallade specialföretag ska omfattas av koncernredovisningen. Skillnaden mellan de krav som ställs i punkt 120 och de som återfinns i punkt 113 är inte särskilt tydliga och man kan förstå att många företag är osäker om vad de ska rapportera.

Redovisning av kapital

Se särskilt avsnitt sist i denna rapport.

IAS 8, Redovisningsprinciper, ändringar i uppskattningar och bedömningar samt fel

Nya redovisningsprinciper

Enligt punkt 30 ska företag informera om de nya redovisningsprinciper som beslutats men som ännu inte trätt i kraft. Flera företag saknar information om detta. Andra företag har en fullständig uppräknning av innehållet i nya standarder oavsett om de kommer att påverka företagets redovisning eller ej. Tonvikten skall läggas på de standarder som företaget har för avsikt att tillämpa och för dessa ska också anges vilken effekt de kan väntas få för de finansiella rapporterna.

Rättelse av fel

Som framgår av punkt 43 ska sådana fel redovisas med retroaktiv verkan. Vidare ska i enlighet med punkt 49 information lämnas om karaktären på felet och rättelsebeloppet. Trots att reglerna är

tydliga och beloppen normalt inte oväsentliga är sådana upplysningar ovanliga. Det förekommer också att företag redovisar transaktioner som är hänförliga till föregående år men som redovisas för det aktuella året utan att det framgår om det handlar om rättelse av fel eller ej.

IAS 12, Inkomstskatter

Underskottsavdrag som bara delvis redovisas som tillgång

En vanlig notering gäller redovisningen av underskottsavdrag där bara en del av avdraget motsvaras av en tillgång i balansräkningen. En anledning kan vara att företagets bedömning av framtida skattepliktiga vinster under de närmaste X åren bara medger att en del av underskottsavdragen aktiveras. Enligt punkt 34 ska en uppskjuten skattefordran redovisas endast om det är *sannolikt* att fordran kommer att utnyttjas för kvittning av en skattekostnad. Självklart är det svårt att uttala sig med säkerhet om vilket resultat som kommer att redovisas efter X år. Å andra sidan måste det vara ännu svårare att motivera varför ett företag ska redovisa ett överskott under X år och därefter förluster. Det talar för att det bara under mycket speciella omständigheter går att försvara en partiell redovisning av underskottsavdrag.

Underskottsavdrag i utländska dotterföretag

Det är vanligt att företag som redovisar ett skattepliktigt koncernresultat ändå redovisar en uppskjuten skattefordran hänförlig till förluster i dotterföretag. Vad som sällan framgår av årsredovisningen är vilka övertygande skäl som talar för att det kommer att finnas framtida skattepliktiga överskott i dotterföretaget. Även om det i första hand är en fråga för dotterföretagets årsredovisning handlar det om en uppgift som också har betydelse för dem som analyserar koncernens resultat och ställning.

Upplysningar

Flera företag underlåter att lämna den information om underskottsavdrag som inte motsvaras av en uppskjuten skattefordran som krävs enligt punkt 81. Upplysning krävs också om sambandet mellan årets skattekostnad och nettoresultat. Som framgår av punkt 84 handlar det om att förstå varför den effektiva skattebelastningen avviker från gällande skattesats. Alla företag redovisar en avstämning. De kommentarer som lämnas är dock ofta så ofullständiga att det inte går att förstå anledningen till avvikelser.

IAS 14, Segmentrapportering

Det finns flera exempel på en indelning av verksamhet i segment som förefaller strida mot de krav som ställs i IAS 14, punkt 26. Mot bakgrund av att IAS 14 ersätts av IFRS 8, Rörelsesegment, från och med 2009 lämnas ingen redogörelse för de noteringar som gjorts. Mot bakgrund av den betydelse som segmentsindelningen har, bland annat för prövning av goodwillvärden, är det rimligt att anta att frågan om hur indelningen är gjord kommer att ägnas stor uppmärksamhet under kommande år.

IAS 16, Materiella anläggningstillgångar

Två återkommande noteringar gäller dels uppdelningen mellan mark och byggnader, dels om företaget tillämpar reglerna för komponentavskrivning.

Som framgår av punkt 37 ska upplysningar lämnas för varje slag av anläggningstillgång. Mark är ett slag av tillgång och ska redovisas skild från byggnader för såvitt inte markvärdet endast är oväsentligt vilket det normalt inte är.

När det gäller komponentavskrivning nämns inte alltid begreppet. I stället används formuleringar hämtade från tidigare praxis enligt vilka aktivering sker om utgiften medför att värdet på tillgången ökar.

En notering som gäller enstaka företag handlar om aktivering av ränta. Om aktivering är den princip som företaget tillämpar ska storleken av de ränteutgifter som aktiverats anges.

IAS 17, Leasingavtal

Den viktigaste uppgiften, nämligen storleken av avtalade leasingavgifter synes ha lämnats av samtliga företag som omfattas av genomgången. Däremot brister det ibland på beskrivningen av vad det är för typ av tillgångar som leasingavtalen avser.

IAS 18, Intäkter

Enligt punkt 35 ska företag informera om varje slag av intäkter. I genomgången har flera avsteg från denna regel noterats. Även de principer som beskriver hur intäkter redovisas är ofta kortfattade.

IAS 33, Resultat per aktie

Den vanligaste noteringen gäller de företag som ställt ut optioner och som beräknat ett resultat per aktie efter utspädning. Enligt punkt 70 ska en redogörelse lämnas för hur utspädningseffekten beräknats. Ofta finns uppgifter endast om vilka siffror som använts i nämnare och täljare. För att förstå beräkningen krävs också uppgift om hur dessa siffror framkommit.

IAS 36, Nedskrivningar

Flera företag underlåter att lämna en beskrivning av skälen bakom nedskrivningar på det sätt som punkt 130 kräver. Bland noterna redovisas ibland av- och nedskrivningar sammanslaget. Eftersom uppgiftskraven skiljer sig åt borde en uppdelning ske.

Den fråga som är svårast att bedöma gäller nedskrivningsprövningen av goodwill. Enligt punkt 80 ska goodwill fördelas på företagets kassagenererande enheter. Dessa får inte vara större än de primära eller sekundära segment som företaget redovisar. Det man kan notera är att ett flertal företag numera utgår från segment vid sin prövning trots att det verkar sannolikt att den interna uppföljningen görs på en lägre nivå. Ett uppenbart exempel utgörs av riskkapitalföretag som investerar i ett antal olika företag men som anser att samtliga företag utgör ett segment. En annan

notering gäller de företag som gör prövningen för sina rörelsesegment (som kan utgöras av hela företaget) trots att det finns flera sekundära segment på geografisk nivå. En möjlig förklaring är att IAS 14, Segmentrapportering, ersätts av IFRS 8, Rörelsesegment, från och med 2009. Från och med 2009 försvinner därigenom kravet på redovisning av sekundära segment.

Punkt 135 innehåller omfattande krav på upplysningar om hur prövningen av goodwill genomförts. Det gäller bland annat hur goodwill fördelar sig på olika kassagenererande enheter, de antaganden som ligger bakom prövningen samt känsligheten för förändringar i dessa antaganden. Inte förvånande finns det brister när det gäller dessa upplysningskrav. Den upplysning som oftast saknas gäller vilket antagande som gjorts av framtida bruttovinstmarginaler. Ofta hänvisas till historiska genomsnitt, utan att redovisa den faktiska siffran.

IAS 37, Avsättningar, eventalförpliktelser och eventualtillgångar

Den vanligaste bristen gäller tidpunkt för reglering av en avsättning. Enligt punkt 85 ska tidpunkten anges liksom vad avsättningen avser. När det gäller tidpunkten har ett antal företag nöjt sig med att göra en uppdelning mellan kort- och långfristiga avsättningar. En sådan uppdelning kan dock inte anses tillgodose kravet på den ”förväntade tidpunkten för varje utflöde av resurser som förpliktelsen leder till”.

Tidigare år har avsättningarna dominerats av omstruktureringar. De är inte lika vanliga 2007 eftersom reglerna för avsättning blivit mer restriktiva. Ändå har frågor uppkommit om vilken typ av utgifter som innefattas i gjorda avsättningar samt hur en tillförlitlig bedömning av avsättningen kunnat göras när regleringen ligger 3-4 år framåt i tiden. Ett exempel är ett företag som redovisade en avsättning på drygt 1 miljard 2006. En fjärdedel utnyttjades samma år. 2007 utnyttjades ytterligare en fjärdedel varför cirka hälften kvarstår vid årets slut. I en kommentar sägs att beloppet väntas utnyttjas de kommande två åren och att det huvudsakligen handlar om kostnader för personalneddragningar. Här ingår förmodligen avgångsvederlag. Man kan dock ställa sig frågan om det verkligen var möjligt att under 2006 fatta ett beslut som uppfyller de krav som ställs i punkt 74. Av de följande punkterna framgår att avsättningen förutsätter att berörda informerats och att omstruktureringen ska vara avslutad inom en tidsperiod som gör väsentliga förändringar osannolika.

Ett annat exempel är en fordran som möjligen borde ha redovisats som en eventualtillgång. Det handlar om en fordran på skatteverket där företaget anser sig ha goda förutsättningar att få tillbaka ett inbetalt belopp. Även om chanserna för en återbetalning kan anses goda är det ändå tveksamt om det går att hävda att återbetalningen är så säker, varför det framstår som sannolikt att posten istället borde ha redovisats i not som en eventualtillgång.

IAS 38, Immateriella tillgångar

Vanliga noteringar gäller specificeringen av immateriella tillgångar på tillgångsslag (ofta slås flera tillgångsslag samman utan att det framgår om det rör sig om oväsentliga belopp) samt vad som ingår i posten *Övrigt*. En annan fråga gäller företagens inställning till aktivering av utvecklingskostnader. Det finns sålunda företag som år efter år lägger ner hundratals miljoner kronor på utvecklingsarbete utan att redovisa någon tillgång i balansräkningen. Enligt IFRS 3, Rörelseförvärv, ska företag i

förvärvsbalansen redovisa ett värde på alla förvärvade immateriella tillgångar. Ett vanligt exempel är kundkontakter. Dessa har en begränsad nyttjandeperiod och ska följaktligen skrivas av. Avskrivningstiden varierar dock kraftigt från 20 år och ner till ett par år. När nyttjandeperioden antas vara så lång som 10 år eller mer borde man kunna förvänta sig en bättre förklaring till vad som ligger bakom den långa nyttjandeperioden än vad som nu är fallet.

Särskild information om kapital och om risker

Från och med 2007 gäller delvis nya krav på den information om risker som företag ska lämna i sina årsredovisningar. IASB har dels gett ut ett tillägg till IAS 1, Utformning av finansiella rapporter, som behandlar upplysningar om riskkapital, dels en ny standard, IFRS 7, Finansiella instrument: upplysningar, som ersätter delar av IAS 32, Finansiella instrument: Klassificering som handlade om upplysningar.

Som alltid när det gäller nya eller väsentligt förändrade standarder tar det en tid innan en praxis utbildas om hur de nya kraven ska tolkas. Generellt kan man dock säga att företagen noterat ändringarna. Det framgår av inledningen till avsnittet om redovisningsprinciper där företag redogör för dels de ändringar i redovisningsprinciper som införts under året, dels nya principer som ska tillämpas kommande år. Brister finns dock. Eftersom det rör sig om nya krav har börserna valt att inte ta upp dessa i de brev som sänts ut utan istället kommentera de iakttagelser som gjorts nedan i form av en mer systematisk genomgång. Genomgången avseende information om kapital och risker omfattar 16 icke-finansiella företag.

En sammanfattande bedömning av den information som lämnats är att de krav som ställs i huvudsak har uppfyllts men att det finns vissa brister som förhoppningsvis kommer att rättas till under nästa år.

1. Redovisning av (risk-)kapital

I IAS 1, Utformning av finansiella rapporter, har IASB lagt till tre punkter 124A, B och C. Enligt 124A ska företag lämna information som gör det möjligt för läsarna av de finansiella rapporterna att bedöma företagets mål, politik och metoder vad gäller riskkapital.

Punkt 124B exemplifierar vilken information som ska lämnas, bland annat

- vad ingår i riskkapital,
- eventuella restriktioner (ex kapitaltäckning) på kapitalets storlek i samband med exempelvis upplåning och en upplysning om företaget genomfört transaktioner som strider mot dessa samt
- hur företaget uppfyller sina mål för kapitalförvaltningen.

Informationen ska baseras på de rapporter som lämnas till företagsledningen. I punkt 124C sägs att företag ibland bedriver mycket olikartad verksamhet, exempelvis både försäkring och tillverkning. När aggregerade uppgifter om riskkapitalet inte ger en rättvisande bild ska informationen redovisas fördelat på verksamheter och eventuellt också geografiska områden.

Beträffande den första punkten, vad som ingår i riskkapital, är IASB:s uppfattning att det också kan ingå poster som redovisas som skulder, exempelvis vissa efterställda lån. Omvänt kan poster som redovisas som eget kapital, exempelvis säkringsinstrument, exkluderas. Den typ av justeringar som IASB anger nämns inte av något av de undersökta företagen. Däremot kan man notera att det engelska begreppet "capital" tolkats på olika sätt. Begreppet finns definierat i originalversionen av IASB:s standarder. Där sägs att kapital normalt utgörs av nettotillgångarna, dvs. det egna kapitalet.

Den andra punkten ovan behandlar restriktioner (covenants) vad gäller storleken på kapitalet som staten eller långivare kan ha föreskrivit. Det är inte nödvändigt att lämna kvantitativ information om dessa men den allmänna karaktären ska anges samt om det skett någon överträdelse av dessa. Det vi kunnat notera är att det tydligen är ovanligt med covenants. Bara något enstaka företag kommenterar att det exempelvis finns krav på en viss högsta skuldsättningsgrad.

Företaget ska också lämna information om mål vad gäller riskkapitalet. Vanligen handlar det om någon form av soliditetsmått. Kvantitativ information krävs inte enligt standarden men praxis torde ändå vara att företagen lämnar upplysningar i anslutning till en genomgång av olika nyckeltal. De flesta företagen skriver också att storleken på kapitalet kan påverkas av återköp av aktier och genom utdelningar vilket möjligen kan framstå som något överflödigt.

I ett av undersökta företagen har det lämnats mycket utförliga upplysningar på en helsida, med tydliga rubriker och en utförlig beskrivning av de olika finansiella målen. Bolaget definierar kapital som summan av nettoskulder och eget kapital inklusive minoritetsandel. Även om det är utmärkt information som företaget lämnat kan det ifrågasättas om den definitionen av kapital är förenlig med skrivningen i IFRS (Basis for Conclusion, IAS 1).

2. Upplysningar om finansiella instrument

Upplysningar om finansiella instrument, IFRS 7, är en ny standard som ersätter IAS 30, Upplysningar i finansiella rapporter för banker och liknande finansiella institut, samt de delar i IAS 32, Finansiella instrument; upplysningar och klassificering, som behandlar upplysningar. Som en följd av detta ändras titeln på IAS 32 till Finansiella instrument; klassificering (Presentation). Syftet med den nya standarden är att förbättra och samtidigt förenkla de ganska omfattande krav på upplysningar om finansiella instrument som krävs för att läsare av finansiella rapporter ska kunna bilda sig en uppfattning om de risker som ett företag är exponerat för hänförliga till finansiella instrument.

IFRS 7 vänder sig till alla företag. I standarden finns en diskussion om möjligheten att införa ett undantag för mindre företag. IASB konstaterar dock att även små företag kan vara exponerade för stora risker från finansiella instrument samt att i de fall som riskerna är små, kraven på information torde vara enkla att uppfylla.

Allmänt gäller att företag ska lämna upplysningar om:

- vilken betydelse som finansiella instrument har för företagets ställning och resultat samt
- kvantitativa och kvalitativa upplysningar om kreditrisker, likviditetsrisker och marknadsrisker inklusive en beskrivning av företagets mål, riktlinjer och rutiner för att hantera dessa risker. Med marknadsrisker avses ränte-, valuta- och prISRISKER.

Nedan kommenteras ett antal punkter i fem av de avsnitt som täcks av standarden.

Säkringsredovisning

Kraven på upplysningar om säkringsredovisning är i stort sett oförändrade jämfört med IAS 32 och omfattar bland annat krav på en beskrivning av de instrument som används för säkringar samt, för kassaflödessakringar, uppgift om i vilken eller vilka perioder som kassaflöden väntas påverka resultatet.

Säkringsinstrumenten utgörs huvudsakligen av terminskontrakt. Något enskilda företag nämner optioner. För säkring av ränterisker används rimligen också swap-avtal. Det begreppet nämns dock inte av något av företagen. Ingen närmare beskrivning lämnas heller för något av instrumenten och, i vart fall när det gäller terminer, anses detta förmodligen obehövt. De förklaringar som lämnas om optioner och swap-avtal skulle dock kunna utvecklas för att ge en bättre förståelse för deras påverkan på i första hand resultatet.

När det gäller information om säkringsredovisning rörande kassaflöden som påverkar företaget inskränker sig dessa normalt till kalenderår. Oftast handlar det om ett år, i några fall två eller tre år. Ett typiskt exempel på skrivning är att företaget säkrar prognostiserade flöden för de kommande tolv månaderna mellan 40 och 100 procent. Inte i något fall lämnas sådana detaljerade uppgifter som är en förutsättning för att säkringsredovisning ska tillåtas. Dock kan det finnas tabeller med kvantitativa uppgifter om storleken av utelöpande säkringsinstrument fördelade på år.

IASB preciserar inte vad de anser utgöra "perioder". Inte minst mot bakgrund av den betydelse som kvartalsrapporteringen har är det rimligt att anta att en period utgörs av minst ett kvartal och att följaktligen företag borde precisera tidpunkterna då säkringar löper ut på ett mer detaljerat sätt.

Upplysningar om verkliga värden

Företag ska ange vilka antaganden som använts för att fastställa verkliga värden för olika slag av tillgångar och skulder. Det ska också framgå om verkliga värden fastställs med utgångspunkt från marknadsnoteringar eller från någon värderingsmodell. I det senare fallet ska det också finnas en känslighetsanalys. I de fall som ett verkligt värde på ett egetkapital-instrument inte kan fastställas ska information lämnas om anledningen till detta samt om, och i så fall hur, företaget tänker sig avyttra instrumentet.

Två av de mindre företagen verkar sakna sådana finansiella instrument som ska värderas till verkligt värde. Flertalet av de övriga lämnar en mer allmän förklaring, normalt bland redovisningsprinciperna, där de hänvisar till marknadsvärden. Endast ett företag, ett av de större, redovisar ett mer betydande innehav av aktier i noterade företag för vilka marknadsvärden sägs saknas. Aktierna värderas i stället till anskaffningsvärde men utan de tilläggsupplysningar som standarden kräver. Ytterligare två företag kan ha investerat i onoterade innehav. Ett hänvisar till allmänt vedertagna värderingsmetoder, det andra ger ingen information. Ett skäl till att informationen är mager kan vara att beloppen är oväsentliga.

Ett av företagen äger förvaltningsfastigheter och ytterligare ett äger skog. I båda fallen finns utförliga upplysningar om hur det verkliga värdet fastställts. Den metod som använts är en kassaflödesvärdering med detaljerade uppgifter om de ingående parametrarna.

Upplysningar om förfallna fordringar

Upplysningar ska lämnas om förfallna fordringar fördelade på den tid som gått från förfalldagen. Standarden anger inte vilka tidsintervall som är lämpliga men som exempel nämns mindre än en månad, mellan en och tre månader, mellan tre och tolv månader samt mer än tolv månader.

Samtliga undersökta företag lämnar de upplysningar som standarden kräver. De tidsintervall som används varierar. Några anger bara mindre än en respektive två månader. Andra har 4-5 st. intervall inklusive ett som omfattar fordringar som är förfallna sedan mer än 12 månader.

Inte alla företag redovisar uppgift om nedskrivna kundfordringar. Det är oklart om det beror på att sådana saknas.

Förfallotidpunkt för skulder

Företag ska lämna uppgift om förfallotidpunkt för sina lån. Minimikravet torde vara att lämna uppgift om storleken av de lån som förfaller inom respektive efter fem år. Underförstått är då att de lån som har en förfallotidpunkt inom ett år redovisas som kortfristiga. Av de sexton företag som undersökts har två valt detta minimalalternativ. Av de övriga företagen saknar ett av dem långfristiga lån medan de andra har en mer specificerad uppdelning, antingen på vart och ett av de närmaste fem åren eller med upplysning om förfallotidpunkten för varje enskilt lån.

IFRS 7 ställer inget uttryckligt krav på redovisning av om upplåningen är förknippad med villkor, s.k. "covenants". Förekomsten av "covenants" som påverkar storleken av riskkapitalet, alltså vanligen restriktioner för skuldsättningsgraden, har kommenterats ovan. Som framgått är informationen i denna del begränsad. IFRS 7 har emellertid också ett krav på beskrivning av risker hänförliga till finansiella instrument. Villkor som kan leda till problem med likviditeten är uppenbarligen en sådan risk och borde därför kommenteras.

Känslighetsanalys för marknadsrisk, dvs. valuta, ränta och priser

Förutom känsligheten för olika risker ska företag ange hur känsligheten beräknats. Så gott som alla företag som är exponerade för valuta eller ränterisker kommenterar känsligheten för dessa. Endast ett mindre företag saknar upplysningar. Om det beror på att exponeringen är liten framgår inte.

I standarden nämns även prISRISKEr. Endast ett verkstadsföretag kommenterar sin exponering för stål. Ett annat företag kommenterar känsligheten för el. I övrigt saknas en beskrivning av hur känsliga företagen är för prisförändringar.

Känslighetsanalyser redovisas normalt i en not som behandlar finansiella risker. Ett företag har lämnat redogörelsen utanför den formella delen av årsredovisningen. Det accepteras av standarden förutsatt att det finns en tydlig referens till redogörelsen i notapparaten något som dock saknas i det aktuella företaget.

Noteringar avseende avvikelser från annan reglering

I granskningsuppdraget ingår också att följa upp att den finansiella rapporteringen står i överensstämmelse med annan reglering än IFRS. Det handlar bland annat om årsredovisningslagen, lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag och de rekommendationer som Rådet för finansiell rapportering gett ut.

Exempel på avsaknad av upplysningar i förvaltningsberättelsen är upplysningar om:

- miljö och personalfrågor,
- den verksamhet som bedrivs inom FoU,
- väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer. Denna information lämnas dock normalt bland noterna och
- framtidsinriktad information samt händelser efter balansdagen. Även här handlar det ofta om information som kan finnas på andra ställen i årsredovisningar utan att hänvisningar gjorts.